

Motion till riksdagen 2025/26:3989

av **Annika Hirvonen m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:175 Skärpta krav för svenskt medborgarskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i medborgarskapslagen (2001:82) i de delar som avser 10 § första och andra styckena samt 14 § men avslår propositionen i övrigt.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är åldern vid ansökan som bör läggas till grund för prövningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen beslutar om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser med den lydelse som framgår av motionen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av förslagen i propositionen i förhållande till kommande EU-reglering på migrationsområdet, för att säkerställa en samlad analys och harmonisering, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet ställer sig i stora delar inte bakom regeringens förslag om skärpta krav för medborgarskap, vilket bl.a. innebär längre hemvistid, skärpta krav på hederligt levnads-sätt, försörjningskrav samt krav på kunskaper i svenska och om det svenska samhället. Det är bra att regeringen föreslår undantag från försörjningskravet för pensionärer, studerande och forskare. Det är också bra att det föreslås undantag från kunskapskraven för personer som på grund av funktionsnedsättning eller andra personliga förhållanden saknar förutsättningar att uppfylla kraven. Dessa undantag förändrar dock inte det grundläggande problemet: propositionen bygger på en politik som gör vägen till medborgarskap längre, osäkrare och mer ojämlik.

Miljöpartiet ställer sig bakom två förslag av regeringens förslag, eftersom dessa innebär en tydlig modernisering av regelverket samt stärker regelverkets överens-

stämmelse med unionsrätten. Det handlar dels om förslaget att slopa kravet på att barn är ogift för att barnet ska kunna få medborgarskap – det är en omodern reglering som inte fyller någon funktion eftersom Sverige inte tillåter eller erkänner att barn ingår äktenskap. Det handlar också om förslaget som möjliggör för utlandssvenskar att återfå ett förlorat svenskt medborgarskap – en sådan reglering är mer proportionell än dagens ordning.

Medborgarskap är en viktig grund för rättigheter och skyldigheter

För Miljöpartiet är medborgarskapet inte ett pris i slutet av integrationsprocessen, utan en grundläggande förutsättning för att säkerställa människors rättigheter och skyldigheter. Den som lever i Sverige, arbetar, studerar, bildar familj och bygger sin framtid här ska ha en rimlig möjlighet att bli svensk medborgare, det är en viktig del av människors möjlighet att fullt ut bli en del av samhället.

Regeringens förslag går i motsatt riktning. När människor hålls kvar längre i osäkerhet, utan den trygghet som medborgarskapet innebär, försvagas både delaktigheten i samhället och rättighetsskyddet för personer som i många fall levt länge i Sverige. Institutet för mänskliga rättigheter varnar för att fler kan komma att leva länge i Sverige utan möjlighet att få det fulla rättighetsskydd som medborgarskapet ger, och att vissa i praktiken kan få mycket svårt att nå fram till medborgarskap överhuvudtaget. Sveriges advokatsamfund avstyrker flera av förslagen och framhåller att medborgarskapslagstiftningen bör främja, inte försvåra, integrationen. I sitt remissvar lyfter Advokatsamfundet också forskning som visar att medborgarskap kan bidra positivt till språkutveckling, arbetsmarknadsanpassning och barns utveckling. När det gäller regeringens förslag på kunskapskrav i svenska språket, varnar Delmi för att sådana krav kan slå särskilt hårt mot grupper som redan har sämre förutsättningar, däribland personer med kort utbildning, äldre och personer som står längre från det svenska språket. En sådan politik riskerar att förstärka ojämlikhet och utanförskap i stället för att minska dem.

Även ur ett barnrättsperspektiv är regeringens förslag djupt problematiska. Barnombudsmannen ifrågasätter om förslagen är förenliga med barnets bästa och pekar på att det saknas övertygande stöd för att längre hemvistid skulle förbättra integrationen för barn. Barnombudsmannen kritiserar också att utredningen inte analyserat förslagets konsekvenser för barn tillräckligt väl.

Miljöpartiets väg är en annan. Vi vill stärka integrationen från dag ett: med bättre möjligheter att lära sig svenska, snabbare vägar till utbildning och arbete, starkare samhällsorientering och ett samhälle som möter människor med faktiska möjligheter att integreras och etableras i Sverige. Människor integreras bättre när de får möjlighet att fullt ut delta i samhället.

Summan av regeringens samlade förslag kommer att slå hårt mot människor som är etablerade i Sverige

Regeringens förslag på skärpta krav för medborgarskap måste ses i ljuset av den höga reformtakten i regeringens migrationspolitik och några av de stora lagförändringar som väntar under våren. Till exempel har regeringen låtit utreda ett system där permanenta uppehållstillstånd ska utmönstras för flera grupper och ersättas med tidsbegränsade

tillstånd. Vi kan också vänta oss skärpta krav för anhöriginvandring och ett helt nytt system för mottagande av asylsökande. Till detta ska även EU:s migrations- och asylpakt implementeras i sommar.

Om människor ska mötas av högre trösklar för medborgarskap och samtidigt nekas rätten att återförenas med sin familj liksom trygghet genom permanenta uppehållstillstånd, riskerar vi en situation i Sverige där ett stort antal människor hålls utanför samhället. Dessa förslag tillsammans kommer att försvåra människors möjlighet att långsiktigt planera sina liv, sitt familjeliv, bostads- och arbetssituation, vilket försvårar möjligheterna till integration och etablering. Asylrättscentrum varnar för att de många parallella lagstiftningsprocesserna gör det svårt att överblicka de samlade konsekvenserna. Just det är kärnan i kritiken här: varje enskild försämring kan av regeringen beskrivas som begränsad, men summan av dem innebär en genomgripande förskjutning mot ökad osäkerhet, sämre integration och större klyftor. Sverige behöver fler vägar in i samhället, inte fler politiska hinder som låser människor ute från full delaktighet.

Aldern vid ansökan som ska avgöra

Regeringen föreslår att det ska ställas krav på styrkt identitet, permanent uppehållstillstånd och hemvist för barn som självständigt ansöker om medborgarskap. För nordiska barn ska det krävas två års hemvist oavsett ålder. För barn som inte har fyllt 15 år ska det krävas tre års hemvist för utomnordiska barn och två års hemvist för statslösa barn. För barn som inte är nordiska medborgare och som har fyllt 15 år ska det krävas fem års hemvist. Barn som har fyllt 12 år ska som huvudregel samtycka till ansökan.

Regeringen framför att det ska vara barnet eller den unges ålder vid tidpunkten för prövningen och inte åldern vid ansökningstidpunkten som ska vara avgörande för vilka bestämmelser som ansökan ska prövas enligt. Det innebär att om barnet vid tidpunkten för prövningen har hunnit fylla 18 år, så prövas ansökan utifrån kraven som uppställs för vuxna. Miljöpartiet delar inte regeringens bedömning – med regeringens förslag blir tillämpningen godtycklig och riskerar att avgöras av när på året barnet är född eller myndigheternas handläggningstid. Det är inte en proportionell ordning. Miljöpartiet delar Asylrättscentrums synpunkt, att åldern vid ansökan om medborgarskap bör läggas till grund för prövningen. Om utfallet är beroende av när myndigheten formellt antar ett beslut, och således låter möjligheten till medborgarskap vara beroende av skyndsamheten i handläggningen, skulle detta strida mot principer om likabehandling och rättssäkerhet.

Behov av övergångsbestämmelser

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte föreslår några övergångsbestämmelser avseende anmälningar och ansökningar om medborgarskap och överklaganden av sådana beslut, särskilt mot bakgrund av att regeringen föreslår mycket omfattande lagändringar som ska träda i kraft om mindre än tre månader. Båda de utredningar som ligger till grund för lagstiftningen lämnade förslag på övergångsbestämmelser, och även om regeringen remitterat en kompletterande promemoria utan förslag på övergångsbestämmelser, så har remissinstanserna i princip inte fått möjlighet att uttala sig om frågan.

Regeringen uppger att huvudregeln inom förvaltningsrätten är att ny lagstiftning ska tillämpas direkt. Som Lagrådet anmärkte, är det dock fråga om en utgångspunkt, vilket inte är detsamma som en huvudregel. Hänsyn ska tas till effekterna av en direkt tillämpning för de som berörs, samtidigt som en direkt tillämpning måste uppfylla rimliga krav på rättssäkerhet och förutsägbarhet. Regeringen uppger att krav på rättssäkerhet, förutsebarhet och likabehandling inte frångås bara för att ny lagstiftning kan påverka prövningen, och avfärdar behovet av övergångsbestämmelser utifrån den slutsatsen. Vi noterar däremot att regeringen inte gör någon analys av skälen som talar för att lagstiftningen tillämpas omedelbart, förhåller sig till skäl som talar för att inneliggande ärenden och överklaganden bör avgöras enligt nuvarande reglering. Regeringen har alltså inte tillräckligt utrett frågan om övergångsbestämmelser, vilket riskerar att få stora konsekvenser för inte bara alla de människor som berörs, utan också leda till ökad belastning på Migrationsverket och migrationsdomstolarna och längre handläggningstider.

Lagrådet avråder regeringen från att införa de föreslagna regleringarna utan övergångsbestämmelser – det är anmärkningsvärt att regeringen inte tar hänsyn till den rekommendationen. Utredningen föreslår bl.a. att det ska införas övergångsbestämmelser för ärenden om ansökan om svenskt medborgarskap som har inletts före ikraftträdandet och för överklagande av beslut i ärenden om ansökan och anmälan om svenskt medborgarskap som har meddelats före ikraftträdandet, vilket flera remissinstanser instämmer i.

Miljöpartiet delar Lagrådets kritik och uppmanar regeringen att införa övergångsbestämmelser i förslag om ändring i medborgarskapslagen (2001:82) i enlighet med de förslag som lämnas i SOU 2025:1 Skärpta krav för svenskt medborgarskap. Det innebär att riksdagen bör anta punkt 2, 3 och 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna och att punkterna bör formuleras enligt följande:

2. Äldre föreskrifter gäller för ärenden enligt 7, 9 och 11 §§ som har inletts före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter gäller för ärenden enligt punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap som har inletts före ikraftträdandet.

4. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Miljöpartiet vill tydliggöra att vi yrkar på avslag på stora delar av propositionen, förutom i de delar som avser 10 § första och andra styckena samt 14 §. Mot bakgrund av riksdagens majoritetsförhållanden förstår vi däremot att regeringens förslag till proposition kommer att antas av riksdagen. Som ett andrahandsyrkande vill vi därför uppmana riksdagen att åtminstone anta övergångsbestämmelser enligt Miljöpartiets förslag.

Behov av bättre överblick på migrationsområdet

Miljöpartiet har i tidigare lagstiftningsärenden noterat att bl.a. Sveriges advokatsamfund har avstyrkt förslag med hänvisning till att svensk rätt behöver anpassas till EU:s migrations- och asylpakt som träder i kraft under 2026. Mot den bakgrunden finns det flera betänkligheter med att införa ny lagstiftning, innan EU:s migrations- och asylpakt trätt i kraft. Därutöver framför flera remissinstanser, bl.a. Justitiekanslern och Uppsala universitet, att det är svårt att skapa sig en helhetsbild av alla de förestående föränd-

ringarna av det migrationsrättsliga systemet, då de behandlas i flera parallella utredningar. Det nu aktuella förslaget utgör ytterligare ett exempel på hur regeringen lämnar ett utredningsuppdrag där uppgiften är avgränsad men rättsfrågorna vidsträckta. Detta minskar överblickbar helheten.

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Jan Riise (MP)